
CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT	629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04	UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI	693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23	00 - 503 W A R S Z A W A
		TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET	http://www.cbos.pl	E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/81/2000

PAŃSTWO A INTERESY OBYWATELI W POLSCE, CZECHACH, NA WĘGRZECH I LITWIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

PAŃSTWO A INTERESY OBYWATELI
W POLSCE, CZECHACH, NA WĘGRZECH I LITWIE

- ▶ Zarówno w Polsce, jak i w Czechach, na Litwie i na Węgrzech wyraźnie lepiej niż naczelne instytucje władzy państwowej oceniane są samorzady lokalne. Szczególnie dobrą ocenę uzyskały one w Czechach i na Węgrzech, gdzie czterech badanych na dziesięciu uważa, że władze lokalne działają w interesie prawie wszystkich mieszkańców.

- ▶ Od wybieranych przedstawicieli władzy Polacy oczekują przede wszystkim reprezentowania ich jako obywateli i wyborców, a dopiero potem uwzględniania partykularnych interesów. Zdaniem 89% badanych, posłowie powinni reprezentować interesy społeczeństwa jako całości. Powszechna jest opinia (95% wskazań), że do obowiązków radnych należy przede wszystkim uwzględnianie interesów mieszkańców swojego regionu lub miejscowości. Dziewięciu na dziesięciu respondentów uważa, że powinnością organów przedstawicielskich jest reprezentowanie interesów grup najsłabszych i upośledzonych.

- ▶ Ankietowani na ogół są zdania, że władza nie wyraża poglądów i przekonań obywateli. Najgorsze oceny uzyskuje w tej kwestii obecny rząd – w jego przypadku opinię tę podziela 60% badanych. Najlepsze notowania ma w tym kontekście urząd prezydenta – 70% ocen pozytywnych.

◆ Badanie CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia” (119), 30 marca - 4 kwietnia 2000, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1111).

◆ Sondaż w Czechach (IVVM) zrealizowano w dniach 27 marca - 3 kwietnia 2000 (N=1018), na Węgrzech (TÁRKI) 5-13 kwietnia 2000 (N=1527), na Litwie (VILMORUS) 5-9 kwietnia 2000 (N=1010).

◆ Badanie „Państwo i obywatel”, 3-15 grudnia '99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1522).

Niedługo minie jedenaście lat od wkroczenia Polski na drogę przemian ustrojowych. Od początku wiadomo było, że droga ta nie będzie łatwa i nie pokonamy jej szybko – nasz kraj miał zbyt dużo do nadrobienia w wielu dziedzinach. Jednym z najważniejszych elementów transformacji było wprowadzenie systemu demokratycznego i związane z tym liczne zmiany, nie tylko instytucjonalne i prawne, ale również w świadomości obywateli. W państwie demokratycznym władza reprezentuje społeczeństwo i ma wyrażać jego wolę i poglądy. Osoby wybierane w wolnych wyborach otrzymują legitymację do sprawowania władzy i wypowiedzania się w imieniu różnych grup społecznych.

Czy odrodzona polska demokracja to rzeczywiście „władza w rękach obywateli”? Jak Polacy oceniają reprezentowanie ich interesów przez instytucje przedstawicielskie? Odpowiedzialni za rządzenie miastem, gminą czy wreszcie państwem swoimi decyzjami wpływają przecież nie tylko na losy swoich wyborców, ale również innych obywateli oraz na funkcjonowanie państwa. Kogo zatem i czyje interesy przede wszystkim powinni reprezentować przedstawiciele władzy różnego szczebla? Czy wybrane przez nas osoby wyrażają nasze poglądy i przekonania? Czy podstawowe organy władzy spełniają pokładane w nich nadzieje? Czy w swojej działalności są bezstronne i uczciwe? Te i inne pytania były przedmiotem kilku naszych ostatnich sondaży.

Interesujące może być również porównanie działalności instytucji demokratycznych w państwach, w których ta forma rządów jest stosunkowo młoda i dopiero buduje swój autorytet – w Polsce, Czechach, na Litwie i na Węgrzech.

REPREZENTACJA INTERESÓW W POLSCE NA TLE INNYCH MŁODYCH DEMOKRACJI

Problematykę związaną z funkcjonowaniem instytucji państwowych reprezentujących interesy obywateli podjęły wspólnie z CBOS ośrodki badawcze w Czechach (IVVM), na Węgrzech (TÁRKI) i na Litwie (VILMORUS)¹. W sondażach tych respondentów oceniali działania demokracji z punktu widzenia reprezentowania interesów obywateli. Pierwsze z pytań zadanych w tym cyklu dotyczyło ocen rządu. (Badanie CBOS realizowane było przed ostatnim kryzysem w polskiej koalicji rządowej.)

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, obecny rząd działa w interesie:	Polacy	Czesi	Węgrzy	Litwini
	w procentach			
- prawie całego społeczeństwa	4	2	6	2
- większości społeczeństwa	13	25	24	8
- mniejszości społeczeństwa	31	41	28	24
- tylko niewielkich grup	45	25	38	56
Trudno powiedzieć	7	7	4	10

Żaden z porównywanych gabinetów nie zasłużył w opinii respondentów na miano działającego w interesie obywateli. Można sądzić, że takie oceny rządów są, przynajmniej częściowo, związane z ich ogólnie niskimi notowaniami².

Jednak partykularyzm władzy jest najsilniej akcentowany na Litwie i w Polsce. Ponad połowa Litwinów jest przekonana o tym, że rząd Andriusa Kubiliusa działa w interesie tylko niewielkich grup; tego samego zdania jest 45% Polaków o rządzie Jerzego Buzka. Relatywnie lepiej pod względem działalności w interesie ogólnospołecznym oceniane są gabinety Viktora Orbana na Węgrzech i Milosza Zemana w Czechach. Wśród Węgrów było najwięcej ocen

---

¹ Badanie CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia” (119), 30 marca - 4 kwietnia 2000, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1111). W Czechach (IVVM) zrealizowano badanie w dniach 27 marca - 3 kwietnia 2000 (N=1018), na Węgrzech (TÁRKI) 5-13 kwietnia 2000 (N=1527), na Litwie (VILMORUS) 5-9 kwietnia 2000 (N=1010).

² Por. komunikat CBOS „Oceny działalności rządu i opozycji w Polsce, Czechach, na Węgrzech i na Litwie”, luty 2000 (opr. A. Sęk).

wskazujących na przekonanie, że ich rząd reprezentuje interesy prawie całego lub przynajmniej większości społeczeństwa. W Czechach natomiast najmniej osób oceniało tamtejszy gabinet rządowy jako działający tylko w interesie niewielkich grup, chociaż jednocześnie największa grupa wyrażała przekonanie, że czeski rząd reprezentuje mniejszość społeczeństwa.

Jeżeli zsumujemy odpowiedzi twierdzące o działaniu rządu w interesie mniejszości społeczeństwa z odpowiedziami o działaniu w interesie tylko niewielkich grup, to tego typu negatywne oceny najliczniej wystawiane są na Litwie (80%), nieco rzadziej w Polsce (76%) i znacznie rzadziej w Czechach (66%) i na Węgrzech (też 66%).

Podobne oceny jak gabinety rządowe otrzymała we wszystkich krajach władza ustawodawcza, a w przypadku Litwy rząd i parlament są oceniane niemal identycznie. W Polsce respondenci częściej postrzegają parlament niż rząd jako działający z myślą o większości społeczeństwa, a nie o niewielkich grupach. Wyraźnie lepiej niż Polacy, Litwini i Czesi o tym aspekcie działalności parlamentu wypowiadają się Węgrzy – ponad jedna czwarta z nich (27%) uważa, że władza ustawodawcza kieruje się interesem większości społeczeństwa.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, parlament działa w interesie:	Polacy	Czesi	Węgrzy	Litwini
	w procentach			
- prawie całego społeczeństwa	5	1	6	2
- większości społeczeństwa	18	23	27	8
- mniejszości społeczeństwa	32	44	30	26
- tylko niewielkich grup	35	24	33	56
Trudno powiedzieć	10	8	4	9

We wszystkich porównywanych krajach wyraźnie inny wizerunek niż ekipy rządzące i parlamenty mają w opinii badanych władze lokalne. Niższy szczebel władzy postrzegany jest relatywnie lepiej niż jego odpowiednik „na górze”.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, władze lokalne w Pana(i) miejscu zamieszkania działają w interesie:	Polacy	Czesi	Węgrzy	Litwini
	w procentach			
- prawie wszystkich mieszkańców	12	8	12	5
- większości mieszkańców	27	43	40	27
- mniejszości mieszkańców	21	24	22	26
- tylko niewielkich grup	27	11	20	28
Trudno powiedzieć	14	14	6	15

Samorządy lokalne identyfikowane są jako instytucje zdecydowanie bliższe obywatelowi – 51% Czechów i 52% Węgrów uważa, że władze lokalne działają w interesie większości lub prawie wszystkich mieszkańców. Tego samego zdania jest niespełna dwie piąte Polaków (39%) i niemal jedna trzecia Litwinów (32%). Spośród czterech porównywanych państw stosunkowo najgorsze opinie o swoich lokalnych przedstawicielach władzy mają Litwini.

CZYJE INTERESY POWINNI REPREZENTOWAĆ POSŁOWIE?

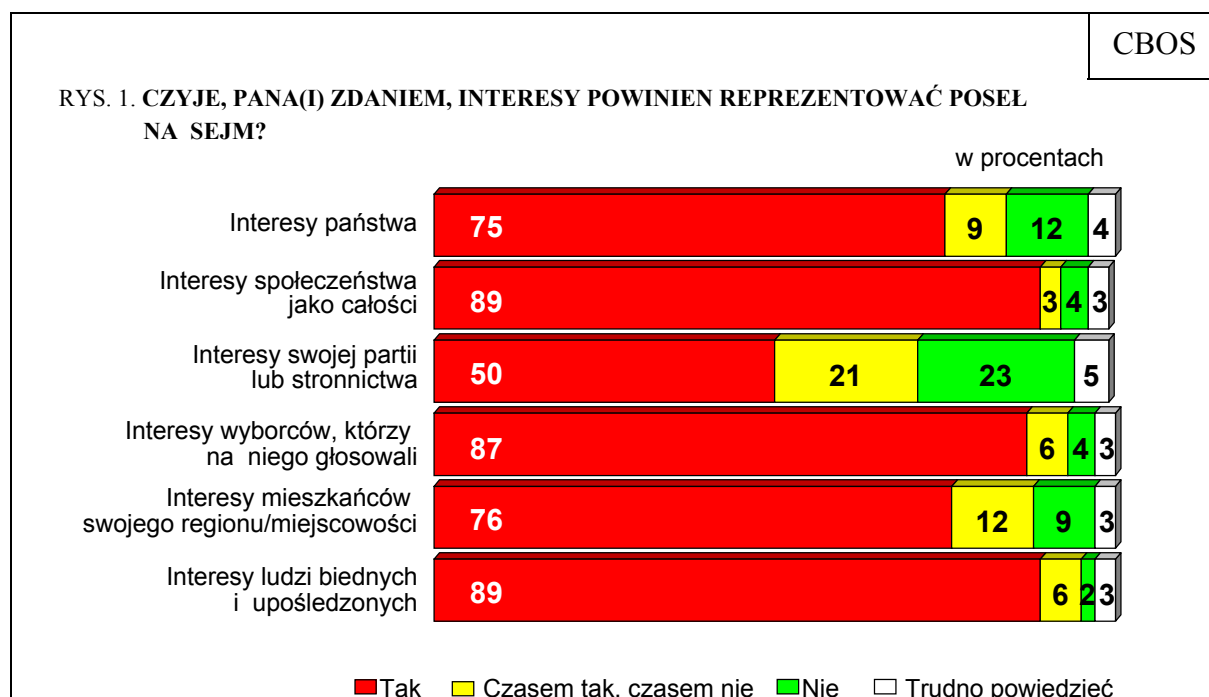
Przekonanie o stopniu realizacji interesów ogólnospołecznych przez instytucje władzy państwowej należy analizować na tle opinii o tym, czyje interesy powinny reprezentować te władze.

Działalność posła na Sejm, w przekonaniu polskich respondentów³, powinna cechować się przede wszystkim dobrem wszystkich obywateli (89% wskazań), ze szczególnym uwzględnieniem grup najsłabszych i upośledzonych (również 89% wskazań). Dopiero w następnej kolejności społeczeństwo oczekuje od posła, że będzie on w swoich

---

³ Badanie „Państwo i obywatel”, 3-15 grudnia '99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1522).

działaniach reprezentował interesy wyborców, którzy na niego głosowali, oraz interesy mieszkańców swojego regionu i państwa.

Polacy postrzegają zatem posła jako osobę, która powinna koncentrować swoją uwagę przede wszystkim na sprawach szerokiej wspólnoty i ogółu mieszkańców kraju. Myśląc w ten sposób dopuszczają jednak pewien polityczny i regionalny partykularyzm – przeważająca większość badanych (87%) uważa, że poseł nie powinien zapominać o swoich wyborczych obietnicach i elektoracie, dzięki któremu otrzymał mandat. Choć formalnie jego działalność nie jest zdeterminowana lub ograniczona wyborczymi deklaracjami, wśród znacznej części respondentów, jak wskazują wyniki, panuje przekonanie, że poseł powinien o takich deklaracjach pamiętać. Nieco inny wymiar partykularyzmu ujawnił się w odpowiedziach trzech czwartych respondentów (76%) podkreślających ważność interesów regionu lub miejscowości, z której poseł pochodzi.

Ankietowani mają najbardziej podzielone opinie w kwestii reprezentowania przez posła interesów własnego ugrupowania. Połowa badanych uważa, że w swojej pracy powinien on kierować się interesem partii lub stronnictwa, której jest członkiem. Jednocześnie prawie

co czwarty sądzi, iż w tej sprawie poseł powinien zachować wstrzemięźliwość i swoich decyzji nie uzależniać od przynależności partyjnej. Co piąta osoba jest zdania, że poseł powinien być lojalny wobec własnej partii, ale nie powinna to być lojalność bezwzględna („czasem tak, czasem nie”).

Odpowiedzi na to pytanie można potraktować również jako wskaźnik społecznej akceptacji dyscypliny partyjnej. Okazuje się, że dla większości obywateli bardziej liczy się postawa posła wobec dobra społeczeństwa niż lojalność partyjna.

Reasumując: poseł w swojej działalności powinien kierować się - zdaniem badanych - przede wszystkim interesem ogółu społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem najsłabszych jego grup. Jednocześnie wybierając swoich reprezentantów do najwyższych szczebli władzy społeczeństwo oczekuje, że będąc „u władzy” nie zapomną o swoich „korzeniach”. Poseł powinien zatem chociażby w pewnym stopniu postępować w swojej pracy tak, jak życzyliby tego sobie jego wyborcy.

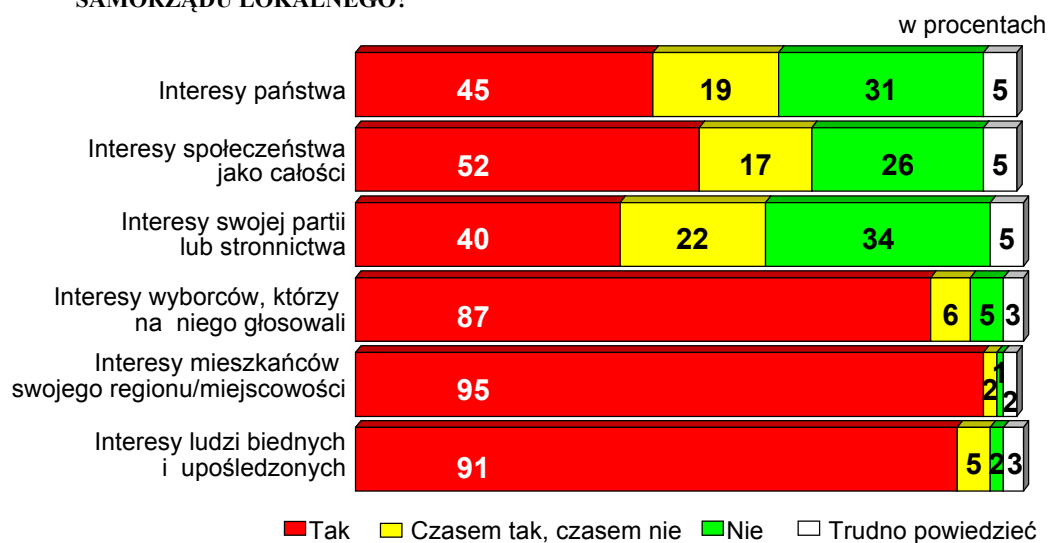
W wyrażaniu powyższych poglądów wśród badanych panowała duża zgodność – nie różnicowały ich w tym względzie cechy społeczno-demograficzne.

CZYJE INTERESY POWINNI REPREZENTOWAĆ RADNI SAMORZĄDU LOKALNEGO?

W przeciwieństwie do posła radny samorządu lokalnego, zdaniem niemal wszystkich ankietowanych Polaków, powinien przede wszystkim dbać o sprawy mieszkańców swojego regionu lub miejscowości (95%), a także wyborców, którzy oddali na niego głos (87%). Kwestia ta jest na tyle oczywista, że nie wymaga w zasadzie komentarza. Radny jest wyraźnie postrzegany jako osoba, która powinna zajmować się sprawami lokalnymi. O ile w pośle ankietowani częściej widzieli osobę odpowiedzialną za decyzje o znaczeniu ogólnokrajowym i ogólnospołecznym, o tyle radny, zdaniem większości, powinien o te sprawy dbać wyraźnie w drugiej kolejności, szczególną uwagę poświęcając najbliższemu otoczeniu.

RYS. 2. CZYJE, PANA(I) ZDANIEM, INTERESY POWINIEN REPREZENTOWAĆ RADNY SAMORZĄDU LOKALNEGO?

Z poglądem, że radny powinien reprezentować interesy społeczeństwa jako całości, zgadza się połowa badanych (w przypadku posła było to prawie 90%).

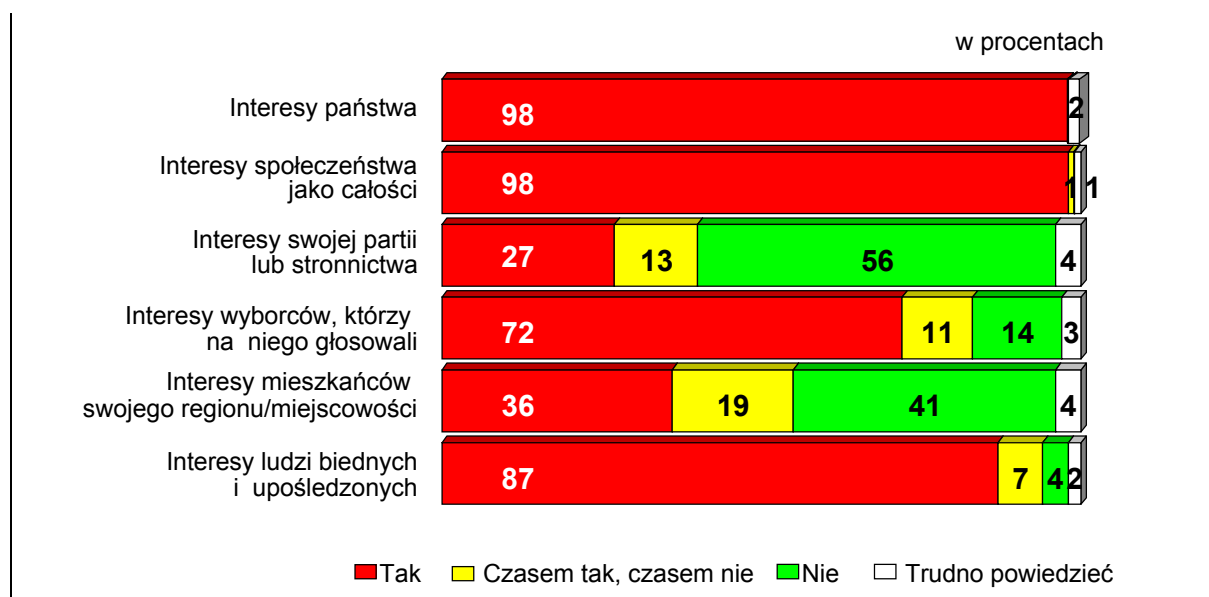
Postępowanie radnego w mniejszym stopniu niż postępowanie posła powinno, zdaniem ankietowanych, zależeć również od interesów jego partii lub stronnictwa. Możliwość taką dopuszcza dwie piąte respondentów (40%), a co trzeci (34%) zdecydowanie ją wyklucza.

Niemal wszyscy ankietowani (91%) uważają również, że radny w swojej działalności powinien się kierować interesem najsłabszych grup społecznych.

KOGO POWINIEN REPREZENTOWAĆ PREZYDENT?

Urząd prezydenta, jak wynika z odpowiedzi respondentów, powinien być zdecydowanie bardziej neutralny i apolityczny niż urząd posła czy radnego. Badani wyraźnie postrzegają prezydenta jako zwierzchnika i głowę państwa. Prawie wszyscy (98%) przyznają jednomyślnie, że powinien on przede wszystkim reprezentować interesy państwa i społeczeństwa jako całości. Podkreśla to swego rodzaju nadrzędność prezydenta nad innymi instytucjami władzy i nad wszystkimi obywatelami.

RYS. 3. CZYJE, PANA(I) ZDANIEM, INTERESY POWINIEN REPREZENTOWAĆ PREZYDENT?

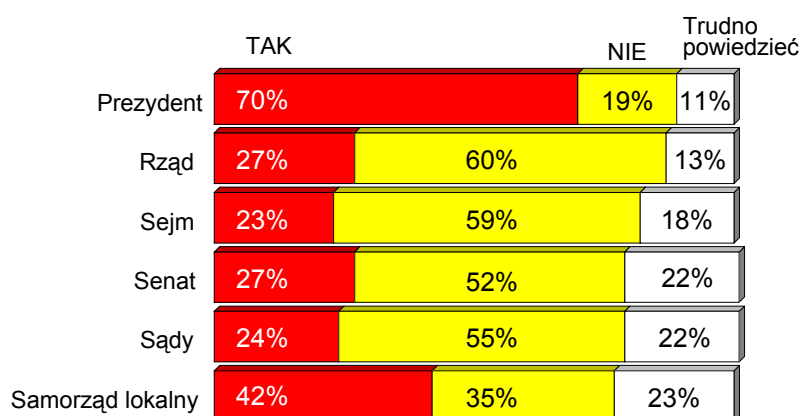
Relatywnie mniej osób niż w przypadku posła i radnego dopuszcza kierowanie się przez prezydenta interesem swojej partii lub stronnictwa – możliwość taką akceptuje tylko co czwarty badany. Stosunkowo niewielu respondentów (36%) uważa, że prezydent powinien kierować się interesami określonych grup społecznych – np. mieszkańców regionu, z którego pochodzi.

Prawie 90% ankietowanych, podobnie jak w przypadku posła i radnego, jest zdania, że osoba piastująca urząd prezydenta nie powinna zapominać o losie najbiedniejszych i upośledzonych.

POSTULATY A RZECZYWISTOŚĆ

Poglądy na to, kogo przede wszystkim powinni reprezentować wybierani przez nas przedstawiciele, nie muszą odpowiadać postrzeganiu rzeczywistej reprezentacji interesów. Zapytaliśmy więc respondentów, czy uważają, że instytucje przedstawicielskie i inne instytucje władzy wyrażają istotnie ich przekonania i poglądy, czy też stan taki pozostaje tylko w sferze życzeń.

RYS. 4. CZY ... DOBRZE WYRAŻA (WYRAŻAJĄ) PANA(I) PRZEKONANIA I POGLĄDY?

Najlepiej w tym rankingu wypadł urząd prezydenta. Zdecydowana większość badanych (70%) uznaje, że prezydent jest wyrazicielem ich przekonań i poglądów. Częściej jednak takie przeświadczenie mają osoby określające swoje poglądy jako lewicowe (88%) i centrowe (78%) niż prawicowe (57%)⁴. Związek poglądów politycznych z opiniami w tej sprawie może dowodzić, że nie wszyscy postrzegają urząd prezydenta jako apolityczny. Fakt, że urzędujący prezydent wywodzi się z ugrupowania o charakterze lewicowym, może mieć - mimo deklaracji o neutralności - istotne znaczenie dla części ankietowanych.

Zdecydowanie mniej respondentów uważa, że pozostałe organy przedstawicielskie reprezentują poglądy wyborców. O ile jeszcze w przypadku samorządów lokalnych przeważają odpowiedzi pozytywne, o tyle w odniesieniu do parlamentu dominuje krytycyzm. Szczególnie Sejm jest źle oceniany przez Polaków i tak niska ocena tego aspektu jego działalności wynika zapewne z ogólnie negatywnego jego postrzegania⁵. Ponadto opinie w tej kwestii są również uzależnione od deklarowanych poglądów – im bliżej lewej strony sceny politycznej, tym większe poczucie badanych, że Sejm i Senat nie są wyrazicielami ich przekonań. Fakt ten można wyjaśnić, przynajmniej częściowo, układem sił w obecnym parlamencie.

⁴ Zob. tabele aneksowe.

⁵ Zob. komunikat CBOS „Opinie o rządzie, Sejmie, Senacie i prezydencie”, kwiecień 2000 (opr. M. Falkowska).

Samorządy lokalne, w ocenie ankietowanych, wyraźnie lepiej niż parlament i rząd wyrażają poglądy respondentów. Przeświadczenie takie ma 42% badanych, a co trzeci jest przeciwnego zdania. Pozytywne oceny władz lokalnych przeważają zarówno wśród mieszkańców wsi, jak i miast (małych oraz dużych). Wyjątek stanowią największe aglomeracje miejskie (34% odpowiedzi pozytywnych, 40% negatywnych).

Rząd, podobnie jak Sejm i Senat, również nie cieszy się dobrą opinią w tym względzie. Tylko nieco więcej niż jedna czwarta obywateli (27%) sądzi, że Rada Ministrów wyraża ich poglądy, większość (60%) jest przeciwnego zdania. Rezultat ten nie powinien być zaskoczeniem, ponieważ obecny gabinet ma bardzo małe społeczne poparcie, przejawiające się w dwukrotnie większej liczbie przeciwników niż zwolenników oraz prawie czterokrotnej przewadze złych ocen jego działalności nad dobrymi⁶.

Należy również zauważyć, że poglądy na ten temat wykazują zbieżność z ogólnymi opiniami dotyczącymi funkcjonowania wymienionych instytucji⁷.

Na liście władz państwowych umieściliśmy również sądy reprezentujące „trzeci” z wymiarów władzy, tzn. władzę sądowniczą. Omawiane oceny należy w tym przypadku interpretować jako wyraz przekonania o zgodności wydawanych wyroków z przekonaniami i poglądami społeczeństwa. Pod tym względem sądy są oceniane raczej negatywnie, bardzo podobnie jak rząd, Sejm i Senat.

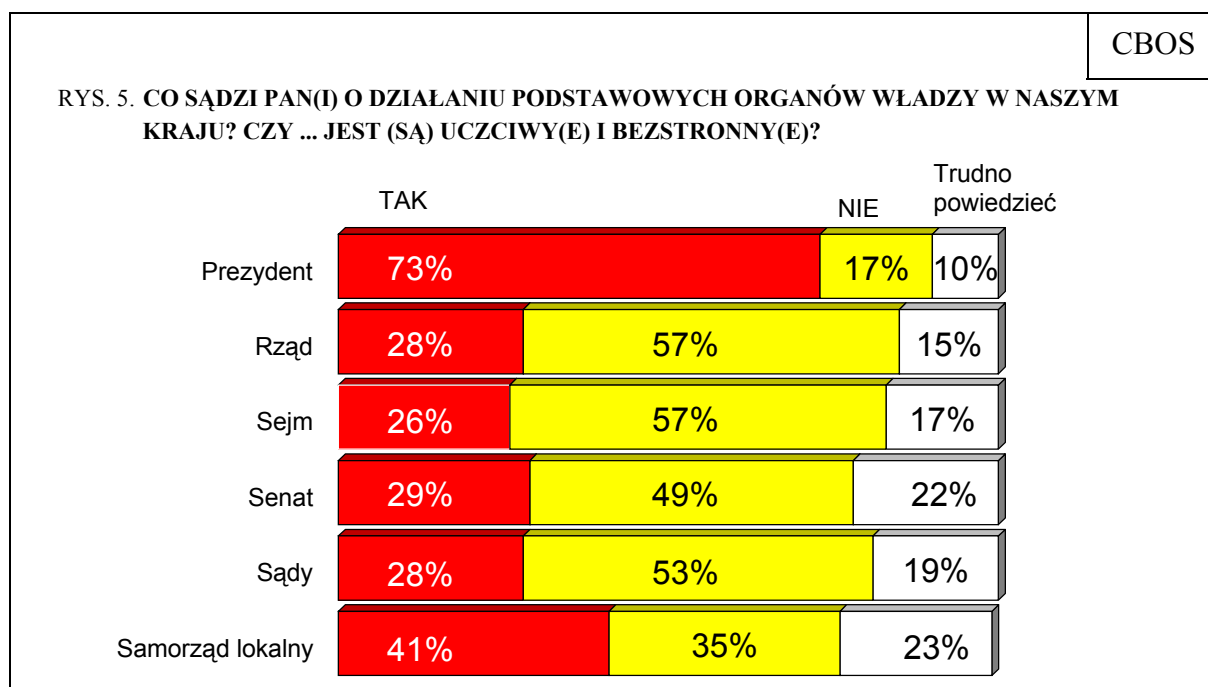
UCZCIWOŚĆ I BEZSTRONNOŚĆ WŁADZY

Zapytaliśmy także respondentów, czy działalność podstawowych organów władzy w naszym kraju cechuje się - ich zdaniem - bezstronnością i uczciwością.

---

⁶ Zob. tamże.

⁷ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności instytucji publicznych”, luty 2000 (opr. K. Pankowski).

Najbardziej bezstronny i uczciwy w działaniu jest, zdaniem respondentów, prezydent. Opinię taką podziela niemal trzy czwarte ankietowanych (73%). Tak wysokie notowania prezydenta, nie tylko zresztą w tym względzie, korespondują z ocenami jego działalności, które są równie pozytywne⁸.

Na drugim miejscu znalazł się samorząd lokalny, który jednak cieszy się zdecydowanie mniejszym uznaniem badanych. O bezstronności i uczciwości na tym szczeblu władzy przekonanych jest 41% respondentów. Pozostałe urzędy mają zdecydowanie gorsze oceny.

Większość ankietowanych (57%) jest przekonana o partykularyzmie i braku uczciwości w działaniu rządu. Negatywne oceny częstsze są wśród osób deklarujących poglądy lewicowe (72%) niż centrowe (61%) czy prawicowe (50%). Niemal tak samo oceniany jest nasz Sejm, który 57% ankietowanych określa jako stronnicy i nieuczciwy. Tylko co czwarty obywatel ma na ten temat inne zdanie. Minimalnie lepiej oceniane są Senat

---

⁸ Por. komunikat CBOS „Opinie o rządzie, Sejmie, Senacie i prezydencie”, cyt. wyd.

i sądy. W zasadzie można powiedzieć, iż oceny stopnia bezstronności i uczciwości w działaniach rządu oraz władz ustawodawczych i sądowniczych są prawie tak samo negatywne.

Opracował
Arkadiusz SĘK

A N E K S

Tabela 1. Czy **prezydent** dobrze wyraża Pana(i) przekonania i poglądy?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	70	19	11	1519
Płeć				
Mężczyźni	70	21	9	719
Kobiety	70	17	13	800
Wiek				
18-24 lat	64	22	14	217
25-34	69	23	8	269
35-44	70	18	12	298
45-54	73	19	8	289
55-64	75	14	11	207
65 lat i więcej	69	15	16	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	66	18	16	551
Miasto do 20 tys.	73	18	9	181
20 - 100 tys.	71	18	12	300
101 - 500 tys.	75	18	7	263
501 tys.i więcej mieszk.	71	22	7	225
Wykształcenie				
Podstawowe	64	18	18	423
Zasadnicze zawodowe	70	19	11	414
Średnie	75	17	8	536
Wyższe	71	25	4	146
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	70	24	6	97
Prac.umysł.niż.szczebła	71	19	10	155
Pracownicy fiz.- umysł.	72	19	9	129
Robotnicy wykwalifikowani	75	19	6	145
Robotnicy niewykwalifik.	64	29	7	52
Rolnicy	62	20	18	63
Pracujący na własny rach.	72	19	9	70
Bierni zawodowo				
Renciści	64	21	15	186
Emeryci	75	13	12	313
Uczniowie i studenci	66	18	16	100
Bezrobotni	69	18	13	131
Gospodynie domowe i inni	68	19	13	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	75	17	9	306
spółce właścicielei				
prywatnych i państwa	69	26	5	106
sekt. pryw. poza rolnict.	69	23	8	268
prywatnym gosp. rolnym	65	21	15	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	69	22	10	217
276 - 399	76	16	8	166
400 - 549	72	18	11	335
550 - 799	71	17	13	228
Powyżej 799 zł	75	17	8	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	69	19	12	560
Średnie	72	17	12	622
Dobre	69	22	9	337
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	59	26	16	77
Raz w tygodniu	71	19	10	727
1-2 razy w miesiącu	64	19	17	244
Kilka razy w roku	77	15	8	303
W ogóle nie uczestniczy	68	18	14	163
Poglądy polityczne				
Lewica	88	8	4	379
Centrum	78	17	6	415
Prawica	57	34	9	406
Trudno powiedzieć	55	15	30	318

Tabela 2. Czy Sejm dobrze wyraża Pana(i) przekonania i poglądy?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	59	18	1520
Płeć				
Mężczyźni	23	63	14	720
Kobiety	23	56	21	800
Wiek				
18-24 lat	20	58	22	217
25-34	21	64	15	269
35-44	26	57	17	298
45-54	23	63	14	289
55-64	22	61	17	207
65 lat i więcej	25	52	23	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	60	21	551
Miasto do 20 tys.	24	60	16	181
20 - 100 tys.	28	52	20	300
101 - 500 tys.	25	59	15	264
501 tys.i więcej mieszk.	23	68	10	225
Wykształcenie				
Podstawowe	18	58	25	423
Zasadnicze zawodowe	24	58	18	414
Średnie	23	62	14	536
Wyższe	35	55	10	147
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	56	8	98
Prac. umysł. niż. szczebla	24	63	13	155
Pracownicy fiz.- umysł.	23	67	10	129
Robotnicy wykwalifikowani	23	64	14	145
Robotnicy niewykwalifik.	27	60	13	52
Rolnicy	8	71	21	63
Pracujący na własny rach.	31	54	14	70
Bierni zawodowo				
Renciści	15	62	23	186
Emeryci	27	53	20	313
Uczniowie i studenci	19	52	29	100
Bezrobotni	16	65	19	131
Gospodynie domowe i inni	30	45	25	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	26	62	12	306
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	31	57	12	106
sekt. pryw. poza rolnict.	23	64	12	268
prywatnym gosp. rolnym	12	74	14	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	17	65	18	217
276 - 399	23	58	19	166
400 - 549	21	64	15	335
550 - 799	24	58	18	228
Powyżej 799 zł	34	52	14	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	17	64	19	560
Średnie	22	60	18	622
Dobre	33	50	16	338
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	29	41	30	77
Raz w tygodniu	26	58	16	727
1-2 razy w miesiącu	21	60	19	244
Kilka razy w roku	18	67	14	304
W ogóle nie uczestniczy	19	58	22	163
Poglądy polityczne				
Lewica	14	76	9	379
Centrum	21	66	13	415
Prawica	39	48	13	406
Trudno powiedzieć	15	46	39	318

Tabela 3. Czy **Senat** dobrze wyraża Pana(i) przekonania i poglądy?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	52	22	1520
Płeć				
Mężczyźni	27	55	18	720
Kobiety	26	49	25	800
Wiek				
18-24 lat	25	47	28	217
25-34	27	55	18	269
35-44	27	51	21	298
45-54	26	55	19	289
55-64	27	53	19	207
65 lat i więcej	29	46	25	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	22	54	24	551
Miasto do 20 tys.	29	51	20	181
20 - 100 tys.	33	44	22	300
101 - 500 tys.	28	49	23	264
501 tys.i więcej mieszk.	27	58	15	225
Wykształcenie				
Podstawowe	21	53	26	423
Zasadnicze zawodowe	28	50	22	414
Średnie	27	53	20	536
Wyższe	39	48	13	147
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	50	11	98
Prac. umysł. niż. szczebla	25	53	22	155
Pracownicy fiz.- umysł.	27	55	19	129
Robotnicy wykwalifikowani	30	53	17	145
Robotnicy niewykwalifik.	23	63	14	52
Rolnicy	7	69	24	63
Pracujący na własny rach.	41	43	16	70
Bierni zawodowo				
Renciści	23	53	24	186
Emeryci	31	48	21	313
Uczniowie i studenci	22	42	36	100
Bezrobotni	18	59	24	131
Gospodynie domowe i inni	32	41	27	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	29	53	18	306
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	37	49	14	106
sekt. pryw. poza rolnict.	28	54	18	268
prywatnym gosp. rolnym	9	73	18	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	18	61	21	217
276 - 399	26	54	20	166
400 - 549	27	55	18	335
550 - 799	28	49	23	228
Powyżej 799 zł	39	41	20	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	57	21	560
Średnie	26	52	22	622
Dobre	38	41	21	338
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	34	37	29	77
Raz w tygodniu	32	49	19	727
1-2 razy w miesiącu	23	54	24	244
Kilka razy w roku	20	58	22	304
W ogóle nie uczestniczy	21	52	26	163
Poglądy polityczne				
Lewica	19	67	14	379
Centrum	25	57	18	415
Prawica	45	39	16	406
Trudno powiedzieć	16	42	42	318

Tabela 4. Czy **samorząd lokalny** dobrze wyraża Pana(i) przekonania i poglądy?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	35	23	1520
Płeć				
Mężczyźni	41	38	21	720
Kobiety	43	32	25	800
Wiek				
18-24 lat	41	35	25	217
25-34	39	37	23	269
35-44	44	37	20	298
45-54	43	38	19	290
55-64	38	36	26	207
65 lat i więcej	46	26	28	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	36	23	551
Miasto do 20 tys.	41	39	20	180
20 - 100 tys.	45	34	21	300
101 - 500 tys.	48	26	27	265
501 tys.i więcej mieszk.	34	40	25	225
Wykształcenie				
Podstawowe	39	32	28	423
Zasadnicze zawodowe	40	39	21	414
Średnie	44	34	23	536
Wyższe	49	35	16	148
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	49	39	12	99
Prac. umysł. niż. szczebla	43	35	23	155
Pracownicy fiz.- umysł.	43	33	24	129
Robotnicy wykwalifikowani	42	38	20	145
Robotnicy niewykwalifik.	45	44	11	52
Rolnicy	26	47	28	63
Pracujący na własny rach.	46	30	23	70
Bierni zawodowo				
Renciści	41	30	29	186
Emeryci	45	30	24	313
Uczniowie i studenci	39	31	30	100
Bezrobotni	35	46	19	131
Gospodynie domowe i inni	43	31	26	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	47	34	19	307
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	44	29	27	106
sekt. pryw. poza rolnict.	39	43	18	268
prywatnym gosp. rolnym	29	45	26	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	44	38	18	217
276 - 399	44	34	21	166
400 - 549	44	35	21	335
550 - 799	48	27	25	228
Powyżej 799 zł	40	32	28	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	41	21	560
Średnie	42	32	25	622
Dobre	49	29	22	338
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	48	27	26	77
Raz w tygodniu	46	34	20	728
1-2 razy w miesiącu	37	34	29	244
Kilka razy w roku	39	37	24	304
W ogóle nie uczestniczy	34	42	24	163
Poglądy polityczne				
Lewica	42	41	17	379
Centrum	41	41	18	414
Prawica	53	30	17	407
Trudno powiedzieć	28	27	45	318

Tabela 5. Czy **rząd** dobrze wyraża Pana(i) przekonania i poglądy?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	60	13	1519
Płeć				
Mężczyźni	27	62	11	719
Kobiety	26	59	15	800
Wiek				
18-24 lat	23	61	16	217
25-34	27	62	11	269
35-44	27	60	13	298
45-54	26	66	8	289
55-64	28	60	12	207
65 lat i więcej	28	53	19	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	22	61	17	551
Miasto do 20 tys.	32	57	11	181
20 - 100 tys.	28	58	14	300
101 - 500 tys.	33	56	11	263
501 tys.i więcej mieszk.	25	69	6	225
Wykształcenie				
Podstawowe	21	59	19	423
Zasadnicze zawodowe	28	59	13	414
Średnie	28	62	10	536
Wyższe	37	59	4	146
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	57	3	97
Prac. umysł. niż. szczebla	27	59	13	155
Pracownicy fiz.- umysł.	22	65	14	129
Robotnicy wykwalifikowani	28	65	7	145
Robotnicy niewykwalifik.	28	66	6	52
Rolnicy	12	76	12	63
Pracujący na własny rach.	31	57	11	70
Bierni zawodowo				
Renciści	23	62	15	186
Emeryci	30	55	15	313
Uczniowie i studenci	33	50	18	100
Bezrobotni	19	68	13	131
Gospodynie domowe i inni	25	59	16	77
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	30	62	8	306
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	28	59	14	106
sekt. pryw. poza rolnict.	28	63	9	268
prywatnym gosp. rolnym	5	80	14	67
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	18	70	12	217
276 - 399	32	61	7	166
400 - 549	27	62	11	335
550 - 799	28	58	15	228
Powyżej 799 zł	36	53	11	235
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	68	13	560
Średnie	26	61	13	622
Dobre	40	47	12	337
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	45	25	77
Raz w tygodniu	31	58	12	727
1-2 razy w miesiącu	26	58	16	244
Kilka razy w roku	21	69	10	303
W ogóle nie uczestniczy	19	67	14	163
Poglądy polityczne				
Lewica	15	80	5	379
Centrum	28	66	6	415
Prawica	47	43	10	406
Trudno powiedzieć	14	52	34	318